

Sărbătoarea Cincizecimii – modelul înălțării de la discursul religios la cuvântarea de Dumnezeu

Daniel CĂMARĂ

As the hymns from the Pentecostarian specific to the Holy Pentecost reveals to us, The Holy Spirit, the one „who spoke by the prophets”, He came in the world, „making prophecies flow, perfects priest, taught the unlettered wisdom, revealed fishermen to be theologicians”, so that they could speak about „the abundance of divine knowledge”. As long as the fishermen become „the wisest” and the „God speakers”, their preach was not supposed to be the fruit of their orator skill, but the fruit of the Holy Spirit who dwelt inside them. Thus, the Holy Disciples didn't speak about God, but God spoke by them. Even an atheist is able to speak about God, but only a man having the Holy Spirit inside him can be a theologian. His entire transfigured being is speaking about God. A theologian doesn't speak „a rational discourse”, but „a word” or „a message”- he is the one who speaks the words of God.

Thus, we reach the conclusion that, even if we speak about God in our religious discourses, the real christian aim is the one of becoming „theologians”, when we no longer speak about God, but God is The One Who speaks by us.

1. Introducere

A aduce în discuție Cincizecimea, ar putea părea un lucru lipsit de importanță, din moment ce, de cele mai multe ori, este văzută ca o sărbătoare prăznuită o dată pe an. De asemenea, a vorbi despre o înălțare, despre un urcuș pînă la cuvântarea de Dumnezeu, ar putea părea ceva ieșit din actualitate, în contextul în care, astăzi, este atît de ușor să vorbim despre Dumnezeu, este atît de simplu să intrăm în posesia informațiilor religioase, și avem nenumărate posibilități de a ne întîlni cu mesajul religios. Așadar, dacă toate acestea sînt la îndemîna oricui, nu ar mai fi cazul să ne înălțăm nicăieri.

Privind varietatea ocaziilor și persoanelor care vorbesc despre Dumnezeu, constatăm că, despre Dumnezeu și despre religie, poate să vorbească oricine. În mod paradoxal, poate să vorbească și un necredincios, și un răufăcător, și un întinat. Chiar și un ateu poate să susțină un discurs religios. Sfîntul Apostol Iacov ne avertizează că și „demonii cred și se cutremură” (Iacov 2, 19), iar în Sfînta Evanghelie observăm cum demonii Îl recunosc pe Mîntuitorul Iisus Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu și vorbesc cu El (Marcu 5, 7; Luca 8, 28). Aceasta înseamnă că simpla vorbire despre Dumnezeu și chiar vorbirea ocazională cu Dumnezeu nu este

un ideal pentru creștini, deoarece, dacă ar fi așa, creștinul nu s-ar deosebi cu nimic de un fățarnic, de un necredincios sau chiar de un demon: „Că diavolul, când vrea, e scripturist! / Un suflet rău, citind citate sfinte, / E un viclean cu fața zîmbitoare, / Un măr plăcut cu miezul viermănos. / O, dulce chip fățarnicia are!”¹. Astfel, autentică vorbire despre Dumnezeu este, de fapt, teologhisire, cuvîntare de Dumnezeu, rod al trăirii în Dumnezeu, așa cum ne învață Mîntuitorul Iisus Hristos: „Nu tot cel ce-Mi zice: Doamne, Doamne! va intra în împărăția cerurilor, ci acela care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri” (Matei 7, 21). „Cel curat cu sufletul și cu viețuirea vorbește totdeauna cu neprihănire cuvintele Duhului și grăiește după măsura sa despre cele dumnezeiești și despre cele dintru sine. Iar cel cu inima zdrobită de patimi are și limba mișcată de ele. Chiar de grăiește despre lucruri duhovnicești, vorbește pătimaș, ca să biruiască pe nedrept. Pe acesta înțeleptul îl cunoaște chiar dintr-un răspuns și cel curat simte răul lui miros”².

Iată de ce am considerat că este binevenită o aducere în actualitate a evenimentului Cincizecimii, ca realitate vie în viața creștinului. Duhul Sfânt, Cel ce „a grăit prin prooroci”, venind în lume, „pe cei necărturari i-a învățat înțelepciune, pe pescari teologi i-a arătat”, pentru ca aceștia să grăiască „bogăția cunoștinței de Dumnezeu”, așa cum mărturisesc cîntările din Penticostar, specifice sărbătorii. Dacă pescarii devin „preaînțelepți” și „cuvîntători de Dumnezeu”, înseamnă că predica lor nu era rodul iscusinței oratorice, ci rodul Duhului Sfânt care s-a sălășluit în ei. Această sărbătoare care ni-i descoperă pe Sfinții Apostoli, cuvîntători-de-Dumnezeu, ne convinge că menirea noastră a creștinilor este aceea de a deveni cuvîntători-de-Dumnezeu (teologi), nu simpli vorbitori despre Dumnezeu sau oratori religioși. Toate acestea, pentru că „nu poți vorbi și nu poți da mărturie despre Dumnezeu stînd în afara experienței Lui, fără să ai privilegiul de a comunica cu El. Teologia nu este o simplă vorbire, simplă știință sau informare despre Dumnezeu, nici simplă cunoaștere intelectual-conceptuală a Revelației lui Dumnezeu, ci e ceva mult mai profund: este aderarea, dăruirea cu toată ființa lui Dumnezeu, apropierea și unirea intimă cu El”³.

2. „Prin Sfîntul Duh toată făptura se înnoiește...”⁴

„Cincizecimea – Pogorîrea Sfîntului Duh – este evenimentul întemeietor și constitutiv al Bisericii. Nu se întemeiază o intuiție, ci se naște «creația cea nouă a Harului», posibilitatea vieții nemuritoare, dăruită de Dumnezeu omului”⁵. De acum începe un nou mod de viață în istoria omenirii pentru că „prin intermediul Duhului Sfînt are loc restabilirea în paradis, ridicarea în Împărăția Cerurilor, redobîndirea înfierii, îndrăzneala de a numi pe Dumnezeu – Tatăl nostru, împărțășirea de harul

¹ William Shakespeare, *Neguțătorul din Veneția* I, 3, trad. Gala Galaction, în *Opere*, Vol. II, București, 1955, p. 151.

² Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre Sfintele nevoințe*, Filocalia vol. X, București, 1981, p. 226.

³ Vasile Răducă, *Studiu introductiv*, în Vladimir Lossky, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, Editura Anastasia, p. 9-10.

⁴ *Antifonul al II-lea, glasul I*, în *Catavasier*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 2000.

⁵ Christos Yannaras, *Abecedar al credinței. Introducere în teologia ortodoxă*, Editura Bizantină, București, 1996, p. 160.

lui Hristos, viețuirea ca fii ai luminii, părtășia la slava veșnică și într-un cuvânt, împărtășirea de toate binecuvântările în acest veac și în cel viitor⁶. Acum prăznuim „venirea Duhului, sorocul făgăduinței și împlinirea nădejzii”⁷, pentru că ceea ce au profetizat proorocii, trăiesc acum ca realitate Sfinții Apostoli și toți credincioșii: „Iată s-au plinit proorociile proorocilor; că Mîngîietorul, Cel ce le-a decoperit lor prin slabe licăriri, arătarea celor ce aveau să fie, ca un Dumnezeu, S-a revărsat acum peste apostoli din belșug, iar printr-înșii, și peste cei ce se închină cu credință, Treimii celei nezidite”⁸. Pogorîrea Duhului Sfînt unește cerul cu pămîntul, deoarece „prin Duhul Sfînt se țin toate cele văzute, împreună cu cele nevăzute”⁹. De acum, prin Duhul Sfînt, omul transfigurat nu mai trăiește o simplă existență biologică, ci trăiește o viață îngerească, viața autentică, proprie firii noastre: „Am ajuns din oameni îngeri, nu ne-am schimbat firea, ci, ceea ce este mult mai minunat, am rămas cu firea omenească, dar ducem viață îngerească (...), așa cum focul întărește lutul și face din el oale tari”¹⁰. Acesta era modul de viață al primilor creștini, care „sînt în trup, dar nu trăiesc după trup. Locuiesc pe pămînt, dar sînt cetățeni ai cerului”¹¹, pentru că „prin Sfîntul Duh tot sufletul viază și cu curăție se înalță, se luminează întru Unimea Treimii, cu sfințenie de taină”¹².

Astfel, „Cincizecimea, ziua de naștere a Bisericii, este momentul cînd adevăratul sens al Crucii și al Învierii lui Hristos iese la iveală, cînd o nouă umanitate se reîntoarce la părtășia dumnezeiască, și cînd o nouă cunoaștere este acordată «pescarilor»”¹³.

3. „Prin Sfîntul Duh este bogăția cunoștinței de Dumnezeu, a gîndirii la cele de sus și a înțelepciunii...”¹⁴

În noua viață pe care am început-o la Pogorîrea Duhului Sfînt, am dobîdit o nouă cunoaștere a lui Dumnezeu, precum și nouă viziune asupra lumii și asupra vieții: „Focul Mîngîietorului S-a pogorît pe pămînt, în chip de limbi, și a luminat pe ucenici, făcîndu-i cunoscători ai tainelor cerești. Lumina Mîngîietorului a venit și lumea a luminat”¹⁵. Sfîntul Duh, „pe cei necărturari i-a învățat înțelepciune, pe pescari teologi i-a arătat”¹⁶, deci Sfinții Apostoli devin cunoscători ai tainelor cerești și „iscusiți cuvîntători”, care, deși neînvățați, „grăiesc rîspicat lucruri de

⁶ Sfîntul Vasile cel Mare, *Despre Sfîntul Duh*, P.S.B., nr. 12, E.I.B.M.B.O.R., București, 1988, p. 50-51.

⁷ *Utrenia Cincizecimii*, în *Penticostar*, p. 343.

⁸ *Utrenia de Joi, după Cincizecime*, în *Penticostar*, p. 381.

⁹ *Antifon I*, glasul al V-lea, *Catavasier*, ed. cit.

¹⁰ Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Predici la sărbători împărătești și cuvîntări de laudă la sfinți*, E.I.B.M.B.O.R., București, 2002, p. 217.

¹¹ *Epistola către Diognet*, în *Scrierile Sfinților Părinți Apostolici*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1995 p. 412-413.

¹² *Antifon I*, glasul al IV-lea, *Catavasier*, ed. cit.

¹³ John Meyendorff, *Teologia Bizantină*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1996, p. 229.

¹⁴ *Antifon III*, glasul al IV-lea, în *Catavasier*, ed. cit.

¹⁵ *Utrenia Cincizecimii*, în *Penticostar*, p. 343.

¹⁶ *Vecernia Mare din Duminica Rusaliilor*, în *Penticostar*, p. 342.

negrăit”¹⁷, descoperă oamenilor „taina Sfintei, Celei de o ființă și pururea veșnice, nedespărțite și nemestecate Treimi”, și mărturisesc „învățătura cea adevărată despre Dumnezeu”¹⁸, risipind „negura eresurilor”¹⁹. Plini de Sfântul Duh, Sfinții Apostoli sînt plini și de înțelepciune, pentru că Izvorul înțelepciunii este Dumnezeu: „Căci Domnul este Cel ce dă înțelepciunea și din El izvorăsc înțelegerea și cunoașterea” (Proverbele lui Solomon 2, 6); „Izvorul înțelepciunii e cuvîntul lui Dumnezeu întru cele înalte, iar căile ei sînt porunci veșnice”(Isus Sirah, I, 5). Astfel, „cunoștința de Dumnezeu”, nu înseamnă dobîndirea unor noțiuni teoretice despre Dumnezeu, ci e comuniunea cu Dumnezeu, care transfigurează întreaga viață, înțelepciunea devenind, astfel, arta de a trăi ca fiu al lui Dumnezeu: „Cine este între voi înțelept și priceput?: Din buna sa purtare să-și arate faptele întru blîndețea înțelepciunii. Dar dacă n inimile voastre aveți invidie amară și zavistie, nu vă lăudați și nu mințiți împotriva adevărului. Înțelepciunea aceasta nu-i coborîță de sus, ci-i pămîntească, animalică, demonică. Fiindcă unde este invidie și zavistie, acolo-i neorînduială și tot lucrul rău. Dar înțelepciunea cea de sus este mai întîi curată, apoi pașnică, îngăduitoare, ascultătoare, plină de milă și de roade bune, nepărtinitoare, nefățarnică” (Iacov, 3, 13-17).

4. „Prin Duhul Sfînt este cuvîntarea de Dumnezeu...”²⁰

Sfinții Apostoli, înnoțiți, luminați, cunoscători ai tainelor cerești, au primit și darul cuvîntării de Dumnezeu. Astfel, evenimentul Pogorîrii Duhului Sfînt ne arată și faptul că unul dintre darurile Duhului Sfînt este „cuvîntarea de Dumnezeu”: „Și cînd a sosit ziua Cincizecimii, erau toți împreună la un loc. Și fără de veste s’a făcut din cer un vuiet ca de suflare de vînt ce vine repede și a umplut toată casa unde ședeau. Și limbi ca de foc li s’au arătat, împărțite, și au șezut pe fiecare din ei. Și s-au umplut toți de Duh Sfînt și au început să grăiască în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi”(Faptele Apostolilor, 2, 1-4). Vorbirea Sfinților Apostoli era plină de „bogăția cunoștinței de Dumnezeu”, pentru că așa „le dădea lor Duhul a grăi”, iar mulțimea se minuna nu numai pentru că „pescarii” vorbeau alte limbi, fără să le fi învățat, ci și pentru că aceștia grăiau „mărețiile lui Dumnezeu”. Oamenii aud de acum taine dumnezeiești, căci „pe cele ce ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc” (I Corinteni, 2, 9). Înainte de Patimi, Mântuitorul le făgăduiește ucenicilor: „În ziua aceea (a Cincizecimii) veți cunoaște că Eu sînt în Tatăl Meu și voi în Mine și Eu în voi”(Ioan 14, 20). Înțelegem de aici că, primind «botezul Duhului», propovăduirea Evangheliei nu a însemnat pentru Apostoli o simplă reproducere a cuvîntului dumnezeiesc, ci redarea Cuvîntului Însuși. Altfel spus, nu ei au vorbit

¹⁷ *Utrenia de Joi, după Cincizecime, în Penticostar*, p. 381.

¹⁸ *Rugăciunea a V-a, Vecernia de Luni, a doua zi de Rusalii, în Penticostar*, p. 262.

¹⁹ *Utrenia de Joi, după Cincizecime, în Penticostar*, p. 381.

²⁰ *Antifonul al III-lea, glasul al VIII-lea, în Catavasier*, Editura Miropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 2000.

despre Dumnezeu, ci Dumnezeu a vorbit prin ei”²¹. Sfinții Apostoli nu își propun să facă demonstrații oratorice, ei nici măcar nu vorbesc „despre” ceva, căci „alesul lui Dumnezeu nu rostește, doar, ca dinafară, Cuvântul lui Dumnezeu, ci îl întrupează și-l manifestă epifanic”²²: „Apostolii nu se coborau din munte, purtând, ca Moise, în mâini table de piatră, ci purtând în sufletul lor Duhul ce Sfânt; erau o vistierie și un izvor de învățături, de harisme și de toate bunătățile; prin harul Duhului erau pretutindeni pe unde mergeau, cărți și legi însuflețite. Așa au atras la credință pe cele trei mii de suflete, așa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toți cei ce se apropiau de ei.”²³ Sfinții Apostoli au avut conștiința că nu propovăduiau o doctrină, un sistem de idei, o învățătură teoretică, ci predica lor era rodul prezenței Duhului Sfânt care iradia din ei: „Dar noi nu duhul lumii l-am primit, ci Duhul Cel de la Dumnezeu, ca să cunoaștem cele prin har dăruite nouă de Dumnezeu; pe care le și grăim, nu în cuvinte învățate din înțelepciunea omenească, ci în cuvinte învățate de la Duhul Sfânt” (I Corinteni, 2, 12-13); „Ceea ce era de la început, ceea ce noi am auzit, ceea ce cu ochii noștri am văzut, ceea ce am privit și ceea ce mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul Vieții – și viața s'a arătat, și noi am văzut-o și mărturisim, și vă vestim viața de veci care la Tatăl era și care nouă ni s'a arătat – , ceea ce am văzut și ceea ce am auzit, aceea vă vestim și vouă, pentru ca și voi să aveți părtașie cu noi; iar părtașia noastră, din parte-ne, este cu Tatăl și cu Fiul Său Iisus Hristos. Și pe acestea vi le scriem, pentru ca bucuria noastră să fie deplină” (I Ioan, 1, 1-4).

5. „...Același Duh și acum împreună cu noi petrece.”²⁴

De la Pogorîrea Duhului Sfânt trăim «viața în har», «dimensiunea veacului ce va să fie»²⁵. Întreg cosmosul este transfigurat, timpul primește o nouă dimensiune, iar omul este înnoit. De aceea, în Duminica Cincizecimii cîntă întreaga Biserică: „Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul ce ceresc; am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinîndu-ne, că Aceasta ne-a mîntuit pe noi”²⁶. Dar, această experiență și mărturisire o trăim la fiecare Sfîntă Liturghie, după ce ne împărtășim. De asemenea, fiecare slujbă liturgică începe cu o rugăciune de invocare a Duhului Sfânt, preluată din slujba Cincizecimii: „Împărate Ceresc, Mîngîietorul, Duhul Adevărului, care pretutindenea ești și toate le îplinești, Vistierul Bunătăților și Dătătorul de viață, vino și te sălășluiește întru noi și ne curățește pe noi de toată întinăciunea și mîntuiește, Bunule, sufletele noastre”²⁷. Prin Taina Mirungerii, fiecare creștin participă la o «Cincizecime personală», iar,

²¹ Ilie Moldovan, *Etnicitate și autonomie bisericească. Considerații de ordin teologic-moral*, în *Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (1885-1985)*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1987, p. 249.

²² Boris Bobrnsky, *Împărtășirea Sfîntului Duh*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1999, p. 24.

²³ Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, în col. P.S.B., vol.23, E.I.B.M.B.O.R., București, 1994.

²⁴ *Pavecernița din Luna Rusalilor*, în *Penticostar*, p. 368.

²⁵ Paul Evdokimov, *Rugul aprins*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1994, p. 99-100.

²⁶ Idem, *Vecernia Cincizecimii*, p. 341.

²⁷ *Ibidem*, p. 354.

prin Sfintele Taine, Duhul Sfânt se revarsă continuu peste credincioși. Aceasta înseamnă că Cincizecimea nu este un eveniment trecut, ci este o prezență continuă în viața creștinilor: „Cincizecimea nu este doar evenimentul unui moment, al unui timp, ci este inaugurarea timpului Bisericii, adică inaugurarea timpului revărsării permanente, constante a Duhului Sfânt peste comunitate”²⁸. Dacă, în ziua Cincizecimii Duhul Sfânt s-a pogorât peste Sfinții Apostoli, iar aceștia „grăiau ca niște iscusii cuvântători cele dumnezeiești”²⁹, înseamnă că și noi, creștinii, avem aceeași chemare ca și ei. Aceasta rezultă și din faptul că, în prima duminică după Rusalii, prăznuim Duminica Tuturor Sfinților, în care sfinții sînt numiți „cuvântători de Dumnezeu” și „organe ale Duhului”³⁰. Astfel, sfinții sînt oamenii care și-au descoperit și împlinit vocația, iar creștinul are aceeași menire ca și ei: „Duhul Sfânt, Cel ce are în Sine viața veșnică, sălășluindu-se în omul credincios, îi dă acestuia viața veșnică, fără început și fără sfârșit; căci se face Duh al acestuia, prin dar, precum e Duhul lui Hristos. Un astfel de om se împărtășește de o viață, pe care o simte că n-a început și nu va avea sfârșit, căci este inepuizabilă. El dobîndește în sine toate demnitățile ce le poate avea omul credincios în Duh: de proroc, de apostol, de înger sau de vestitor al lui Dumnezeu, căci el vestește pe Dumnezeu iradiindu-L din sine. Devine chiar Dumnezeu după har, căci Subiectul lui e Duhul, Care e Dumnezeu, sau subiectul său s-a penetrat de Subiectul Duhului”³¹.

6. „...iar noi... Te mărturisim Dumnezeule, mîntuindu-ne”³²

În Biserică toți cei botezați sîntem purtători ai Duhului Sfânt³³, și „deși sîntem zidiți din pămînt, Duhul Sfânt viază în noi și ne face asemenea Domnului Iisus Hristos, așa cum copiii seamănă cu tatăl lor”³⁴. Viața creștinului nu mai e omenească, ci este „veșnică și dumnezeiesc-omenească; în ea nu mai este nimic «după om», ci toate sînt «după Dumnezeu-Omul» și de la Dumnezeu-Omul”³⁵. Deci, dacă în inima noastră este Hristos, cuvintele noastre sînt cuvintele lui Hristos (Ioan 15, 7), prin Duhul Sfânt, mărturisind ca Sfințul Apostol Pavel: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” (Galateni 2, 20). Astfel, condiția creștinului este aceea de a naște – asemeni Maicii Domnului – Cuvînt din Duhul Sfânt³⁶.

²⁸ Boris Bobrinskoy, *op. cit.*, p. 483.

²⁹ *Vecernia Cincizecimii*, în *Penticostar*, p. 344.

³⁰ *Vecernia din Duminica Tuturor Sfinților*, în *Penticostar*, p. 388.

³¹ Dumitru Stăniloae, nota 599 la Sf. Grigorie Palama, *Despre împărtășirea dumnezeiască și mîntuitoare*, Filocalia VII, E.I.B.M.B.O.R., București, 1977.

³² *Stihoava de Joi, după Rusalii*, în *Penticostar*, p. 380.

³³ Episcop Kallistos Ware, *Ortodoxia, calea dreptei credințe*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993, p. 107.

³⁴ Cuviosul Siluan Atonitul, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Editura Deisis, Sibiu, 1998, p. 142.

³⁵ Arhim. Justin Popovici, *Comentariu la Epistola I Tesaloniceni a Sfințului Apostol Pavel*, Editura Bizantină, 2005, p. 125.

³⁶ Părintele Galeriu, *Jertfă și Răscumpărare*, Harisma, 1991, p. 133.

Învățătura creștină nu este o colecție de precepte sau o sumă de informații, ci este viață³⁷. Teologia nu este o „dezvoltare teoretică a unor axiome și idei, ci expresia și formularea unei experiențe. Înainte de a fi învățătură, vestea cea bună a Bisericii este un eveniment. Cunoașterea acestui eveniment înseamnă participarea la el, trăirea lui înseamnă un mod de viață. Pentru exprimarea vieții e nevoie de un alt limbaj decât cel al conceptelor și informațiilor obiective. Dogma formulează etosul Bisericii, iar etosul este întruparea dogmei”³⁸. Așadar, în Biserică nu sîntem niște spectatori, niște privitori din afară, ci niste „martori luminați de Duhul Sfînt”³⁹. Așa cum Sfinții Apostoli, participînd la Cincizecime, grăiau „mărețiile lui Dumnezeu”, „tainele dumnezeiești” și „lucruri de negrăit”, care iradiu din ei, în același fel creștinii, participînd în Biserică la Cincizecimea continuă, devin cuvîntători de Dumnezeu, pentru că poartă asupra lor semnul prezenței și lucrării Sfîntului Duh, punîndu-se, astfel, în slujba înnoirii lumii⁴⁰. După Cincizecime, Duhul Sfînt devine „realitate interioară a firii noastre umane. El lucrează deci, în interiorul nostru, ne mișcă, ne dinamizează și sfințindu-ne, ne transmite ceva din propria Sa fire. Fără să se confunde, Duhul se identifică cu noi, Se face co-subiect al vieții noastre în Hristos, mai intim nouă decât noi înșine.”⁴¹

Dar, această participare nu o trăim doar în locașul de cult, căci viața creștină nu are două aspecte, unul în locașul de cult și altul în afara lui. Chiar în Sfînta Liturghie sîntem trimiși ca și Sfinții Apostoli: „Cu pace să ieșim!”, aceasta, după ce „am văzut lumina cea adevărată” și „am primit Duhul cel ceresc”. „Sensul acestui moment este nu ieșirea din biserică, ci intrarea Bisericii în lume, în săptămîină, în locul și timpul muncii (...), permanența liturghiei lăuntrice în viața personală a credinciosului, atît în angajarea publică, profesională, socială, familială, cît și în viața sa intimă și tainică”⁴². Acesta este modul de viață autentic al creștinului, exprimat de Sfîntul Apostol Pavel prin cuvintele: „ori de mîncăți, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți.” (I Corinteni 10, 31) „Și orice ați face, cu cuvîntul sau cu lucrul, pe toate să le faceți în numele Domnului Iisus, prin El mulțumindu-I lui Dumnezeu-Tatăl” (Coloseni 3, 17) Prin puterea Duhului Sfînt viața creștinului este sfîntă, pentru că umblă precum a umblat Hristos, viețuiește precum a viețuit Hristos, iubește precum a iubit Hristos, vorbește precum a vorbit Hristos⁴³, viața lui este „hristo-viață”, gîndirea lui este,

³⁷ Ilie Moldovan, *Viața morală creștină*, în vol. *Credința Ortodoxă și viața creștină*, Sibiu, 1992, p. 244.

³⁸ Ch. Yannaras, *I theologia*, apud Karl Christian Felmy, *Dogmatica experienței eclesiale*, Editura Deisis, Sibiu, 1999, p. 57.

³⁹ Vladimir Lossky, *op. cit.* p. 219.

⁴⁰ Ilie Moldovan, *Învățătura despre Sfîntul Duh în Ortodoxie și preocupările ecumeniste contemporane* (teză de doctorat), în *M. A.*, anul XVIII (1973), nr. 7-8, p. 720.

⁴¹ Paul Evdokimov, *Prezența Duhului Sfînt în Tradiția Ortodoxă*, Editura Anastasia, București, 1995, p. 114.

⁴² Boris Bobrinskoy, *op. cit.*, p. 150, 355.

⁴³ Arhim. Justin Popovici, *Epistolele Sfîntului Ioan Teologul, comentariu*, Editura Bizantină, București, 1998, p. 25.

„hristo-gîndire”, simțirea lui este „hristo-simțire”, vorbirea lui este o „hristo-vorbire”⁴⁴. Creștinul devine, astfel, o «ființă liturgică», omul care devine rugăciune întrupată, căci, „nu este suficient să ai momente în care dai slavă lui Dumnezeu, trebuie ca întreaga viață, orice fapt, orice gest, pînă la surîsul chipului omenesc, să devină cîntare de de laudă, ofrandă, rugăciune. Să nu dai ceea ce ai, ci ceea ce ești”⁴⁵, căci „unindu-te tot timpul vieții tale cu Dumnezeu prin purtarea ta, viața ta va fi o rugăciune continuă și neîntreruptă”⁴⁶. „În toată vremea Îl voi binecuvînta pe Domnul, lauda Lui pururea în gura mea” (Psalm 33, 1); „Cînta-voi Domnului de-a lungul vieții mele, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi” (Psalm 103, 33).

Trăind pe pămînt, dar ca «locuitor al cerului», creștinul este omul conștient că „adevărată sa viață nu poate fi niciodată «profană»”⁴⁷. Prin prezența Sfîntului Duh viața nu se mai împarte în «materială» și «spirituală», ci își recapătă integralitatea și sfințenia.⁴⁸ Iar, această prezență ne daruiește puterea de a «sfinți locul» în care trăim: „Fiecare după darul pe care l-a primit, slujiți-vă unii altora ca niște buni iconomi ai harului celui de multe feluri al lui Dumnezeu: Dacă cineva vorbește, cuvintele să-i fie ca ale lui Dumnezeu; dacă cineva slujește, slujba să-i fie ca din puterea pe care i-o dă Dumnezeu; pentru ca'ntru toate să fie Dumnezeu slăvit prin Iisus Hristos, Căruia Îi este slava și stăpînirea în vecii vecilor.” (I Petru 4, 10-11).

Așadar, doar cel ce trăiește în Dumnezeu poate fi cuvîntător de Dumnezeu. Bucuria înfîlțirii cu Mîntuitorul Iisus Hristos devine modul nostru de a fi. «Viața în Hristos» transformă ființele, iar sfințenia Lui se prelungește în viața noastră și, implicit, în vorbire. Sufletele se vor împodobi cu virtuțile creștine, care vor iradia din noi, înfrumusețînd totul în jurul nostru. Sfinții, a căror «pîine de toate zilele» este «Cuvîntul lui Dumnezeu», sînt cele mai înalte exemple de oameni care pot trăi și vorbi frumos, nu într-un limbaj înfrumusețat în mod artificial, ci în cuvinte pline de Duhul Sfînt. „Viața noastră este autentică și sănătoasă dacă își are obîrșia în Dumnezeu și e mișcată de Dumnezeu în toate formele ei, dacă – atît în administrație, cît și în cuvînt – nu noi sîntem cei care lucrăm și grăim, ci Duhul lui Dumnezeu Care sălășluiește în noi (I Co 3, 16)”⁴⁹.

Bibliografie

- Biblia sau Sfînta Scriptură*, ediție jubiliară a Sfîntului Sinod, diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneli, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001
- Catavasier*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 2000

⁴⁴ Idem, *Omul și Dumnezeul – Om*, Editura Deisis, Sibiu, 1997, p. 98-100.

⁴⁵ Paul Evdokimov, *Taina iubirii*, Editura Christiana, București, 1999, p. 68.

⁴⁶ Sfîntul Vasile cel Mare, *Omilii și cuvîntări*, în Scrieri-partea întîia [PSB 17], EIBMBOR, București, 1986, p. 389.

⁴⁷ John Meyendorff, *op. cit.*, p. 204.

⁴⁸ A. Schmemmann, *Din Apă și din Duh*, Ed. Symbol, 1992, p. 149.

⁴⁹ Arhimandritul Vasilios, *Intrarea în Împărăție*, Editura Deisis, Sibiu, 2007, p. 54.

- Penticostar*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1973
- Bobrinsky, Boris, *Împărtășirea Sfântului Duh*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999
- Epistola către Diognet*, în *Scrierile Sfinților Părinți Apostolici*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995
- Evdokimov, Paul, *Prezența Duhului Sfânt în Tradiția Ortodoxă*, Editura Anastasia, București, 1995
- Evdokimov, Paul, *Rugul aprins*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1994
- Evdokimov, Paul, *Taina iubirii*, Editura Christiana, București, 1999
- Felmy, Karl Christian, *Dogmatica experienței eclesiale*, Editura Deisis, Sibiu, 1999
- Părintele Galeriu, *Jertfă și Răscumpărare*, Harisma, 1991
- Sfântul Grigorie Palama- *Despre împărtășirea dumnezeiască și mîntuitoare*, Filocalia VII, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1977
- Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre Sfintele nevoițe*, Filocalia vol X, București, 1981
- Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, în col. P.S.B., vol.23, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994
- Sfântul Ioan Gură de Aur, *Predici la sărbători împărătești și cuvîntări de laudă la sfinți*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002
- Lossky, Vladimir, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, Editura Anastasia, f.a.
- Meyendorff, John, *Teologia Bizantină*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996
- Moldovan, Pr. Prof. Dr. Ilie, *Etnicitate și autonomie bisericească. Considerații de ordin teologic-moral*, în *Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (1885-1985)*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987
- Moldovan, Pr. Prof. Dr. Ilie, *Învățătura despre Sfântul Duh în Ortodoxie și preocupările ecumeniste contemporane (teză de doctorat)*, în „Mitropolia Ardealului”, anul XVIII (9173), nr. 7-8
- Moldovan, Pr. Prof. Dr. Ilie, *Viața morală creștină*, în vol. *Credința ortodoxă și viața creștină*, Sibiu, 1992
- Popovici, Justin, *Comentariu la Epistola I Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, Editura Bizantină, 2005
- Popovici, Justin, *Epistolele Sfântului Ioan Teologul, comentariu*, Editura Bizantină, București, 1998
- Popovici, Justin, *Omul și Dumnezeu – Om*, Editura Deisis, Sibiu, 1997
- Schmemmann, A., *Din Apă și din Duh*, Ed. Symbol, 1992
- Shakespeare, William, *Neguțătorul din Veneția* I, 3, trad. Gala Galaction, în *Opere*, vol. II, București, 1955
- Cuviosul Siluan Atonitul, *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*, Editura Deisis, Sibiu, 1998
- Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii și cuvîntări*, în *Scrieri I (PSB 17)*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986

- Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, PSB 12, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988
- Arhimandritul Vasilios, *Intrarea în Împărăție*, Editura Deisis, Sibiu, 2007
- Ware, Episcop Kallistos, *Ortodoxia, calea dreptei credințe*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993
- Yannaras, Christos, *Abecedar al credinței. Introducere în teologia ortodoxă*, Editura Bizantină, București, 1996